

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ**

**Методичні рекомендації
для самостійної роботи здобувачів вищої освіти
з дисципліни**

«СТРАХУВАННЯ»

Електронне видання

Вінниця – 2023

УДК 336.77(075.8)
В 676

*Рекомендовано до друку вченою радою економічного факультету
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(протокол № 2 від 21.10.2022 р.)*

Відповідальні за випуск:

Н. І. Волкова, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи;

В. В. Волкова, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи.

Рецензенти:

Савченко М. В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса,

Клочковський О. В. – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та поведінкової економіки Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Волкова Н. І., Волкова В. В.

В 676   Методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Страховання». Вінниця, 2023. 48 с.

Методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів вищої освіти підготовлені відповідно до програми навчальної дисципліни «Страховання», відповідають змісту 8 тем та сприяють вивченню і формуванню у здобувачів вищої освіти комплексного розуміння щодо об'єктивної необхідності і сутності страхових послуг, які надаються як фізичним, так і юридичним особам; методів організації роботи страховика щодо реалізації страхових послуг; особливостей надання страхових послуг у галузі особистого, майнового страхування та страхування відповідальності; організаційних засад фінансової діяльності страхових компаній. Кожна тема вміщує глосарій, питання для самоперевірки, тестові та практичні завдання, питання для самостійного опрацювання. Наведено тематику індивідуальних робіт та методичні вказівки до їх виконання, а також список рекомендованих джерел інформації з дисципліни.

Рекомендується для здобувачів вищої освіти галузей знань «Соціальні та поведінкові науки», «Управління та адміністрування» ОС «Бакалавр» усіх форм навчання.

УДК 336.77(075.8)

© Волкова Н. І. , 2023

© Волкова В. В. , 2023

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2023

ЗМІСТ

Передмова	4
Програма навчальної дисципліни	6
Тема 1. Теоретичні засади та розвиток страхування	10
Тема 2. Нормативно-правове та організаційне забезпечення страхування	14
Тема 3. Страхові ринки: світові та український страховий маркетинг	18
Тема 4. Перестраховування та співстраховування.....	22
Тема 5. Фінанси страховика.....	26
Тема 6. Особисте страхування.....	31
Тема 7. Страхування майна	35
Тема 8. Страхування відповідальності	39
Тематика індивідуальних робіт.....	43
Список рекомендованих джерел інформації з дисципліни.....	46

ПЕРЕДМОВА

У сучасних умовах зростає значущість страхування для забезпечення безперервного економічного розвитку суспільства, а також для допомоги окремим особам захистити себе від наслідків непередбачуваних подій.

Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів із дисципліни «**Страховання**» складені відповідно до профілю освітньої програми 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» для підготовки здобувачів вищої освіти СО «Бакалавр», формує інтегральні, загальні і фахові компетентності та програмні результати навчання, якими оволодіють здобувачі.

Метою навчальної дисципліни «Страховання» є надання теоретичних знань із питань теорії створення та практичного застосування конкретних механізмів страхового захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб у разі настання ризикових ситуацій, організації страхового ринку та страхових компаній в умовах ринкової економіки.

Здобувач вищої освіти, що успішно засвоїв дисципліну «Страховання», повинен знати:

- сутність страхування, його місце в економіці;
- класифікацію страхування за економічними та юридичними ознаками;
- основи діяльності страхових компаній, особливості оцінки та забезпечення їх платоспроможності;
- умови і порядок укладення договорів страхування та виплат страхового відшкодування;
- зміст і особливості страхування основних видів ризиків;
- організацію страхового ринку, тенденції його розвитку;
- підходи до встановлення фінансової надійності страхової компанії;
- особливості державного регулювання страхової діяльності в Україні.

Здобувач вищої освіти, що успішно засвоїв дисципліну «Страховання», повинен вміти:

- пояснити сутність страхування і його роль у життєдіяльності людини і розвитку суспільного виробництва;
- охарактеризувати класифікаційні ознаки страхування;
- пояснити методику розрахунку страхових тарифів для видів загального страхування та страхування життя;
- розрахувати страхову суму та страхове відшкодування для різних видів страхових послуг;
- пояснити різницю між перестрахованням і співстрахованням;
- обґрунтувати важливість проведення оцінки надійності страховика;

- розрахувати фінансові результати діяльності страхової компанії та її податкове зобов'язання.

Навчальна дисципліна «Страхування» формує міждисциплінарні взаємозв'язки з іншими дисциплінами, як-от: «Історія фінансів, грошей та кредиту», «Гроші та кредит», «Фінанси».

Дисципліна «Страхування» належить до найважливіших дисциплін, засвоєння якої необхідне при підготовці висококваліфікованих фахівців економічного профілю в умовах ринкових відносин.

Використання цієї методичної розробки дасть змогу поглибити та розширити знання здобувачів за допомогою рекомендацій і завдань для самостійної роботи. Це сприятиме кращому засвоєнню теоретичного матеріалу і більш поглибленому опрацюванню здобувачами законодавчих актів, навчальних посібників тощо.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Теоретичні засади та розвиток страхування

Небезпеки в житті та бізнесі: джерела, наслідки, частота настання. Розуміння ризиків як вартісної оцінки застрахованих небезпек. Види ризиків. Неприйнятні ризики. Засоби управління ризиками. Самострахування. Об'єднання носіїв ризиків задля їх покриття: товариства взаємного страхування.

Грошові фонди як матеріальна основа страхового захисту. Форми організації фондів страхового захисту. Соціальне страхування. Виникнення комерційного страхування. Характерні риси страхового бізнесу в умовах ринкового розвитку та глобалізації.

Місце страхування у світовій фінансовій системі.

Еволюція та розвиток комерційного страхування. Історії найстарших страховиків світу: їхні досягнення, цікаві факти та договори страхування. Особливості функціонування британського страхового ринку – Lloyd's of London.

Роль страхування в економічному зростанні економічних суб'єктів та матеріальному забезпеченні громадян. Місце страхування у фінансовій системі України. Функції та принципи страхування.

Тема 2. Нормативно-правове та організаційне забезпечення страхування

Необхідність правового забезпечення страхового бізнесу, логіка та структура нормативної бази. Специфічне законодавство, що регламентує страхову діяльність в Україні. Правовий захист інтересів споживачів фінансових послуг.

Правове закріплення страхових термінів, правила їх застосування. Основні поняття договору страхування: сторони договору (страховик, страхувальник, треті особи); суттєві умови договору (страхова сума, страхова оцінка, страхові тарифи, страхова премія (платіж, внесок), термін дії договору страхування; врегулювання претензій клієнта при настанні страхового випадку (страхова подія, збитки, страхові відшкодування, страхова виплата).

Організаційне забезпечення страхової діяльності: створення компанії, ліцензування, звітність та державний нагляд за її діяльністю.

Форми страхового захисту: обов'язкове та добровільне страхування. Характеристика та класифікаційні ознаки добровільних видів страхування.

Правила страхування: сутність, порядок розробки, впровадження, внесення змін та позиціонування. Оцінка відповідності Правил страхування наземних

транспортних засобів конкретного страховика, обраного за вибором здобувача вищої освіти, нормативним вимогам діючого законодавства.

Тема 3. Страхові ринки: світові та український

Розуміння страхового ринку за його товарною ознакою та учасниками. Страховий товар – страхове покриття ризику. Форма товару – страхова послуга. Страховики та страхувальники: їх інтереси та протиріччя. Страхові посередники. Призначення та переваги страхового агрегатора.

Світові страхові ринки: Північної Америки (США, Канади); європейський ринок країн ЄС; Британський страховий ринок; східні ринки (Японії, Китаю); азійські ринки; ринок Австралії. Глобальні тренди та перспективи страхових світових ринків. Провідні страхові послуги на світових ринках страхування.

Страховий ринок України та його місце у світовому просторі. Страховий профіль України. Основні показники розвитку страхування: коефіцієнт проникнення страхування, концентрація ринку, коефіцієнт виплат. Структура ринку. Регіональний розподіл страхування.

Діяльність іноземних страховиків в Україні.

Інфраструктура страхового ринку: актуарії, страхові експерти. Об'єднання страховиків.

Порівняння трендів світових ринків із національними.

Тема 4. Перестраховання та співстрахування

Перестраховання як інструмент розподілу ризиків та мінімізації їх наслідків. Учасники перестраховання, відносини між сторонами у процесі передачі ризику.

Чинники, що визначають необхідність у перестрахованні.

Функції перестраховання та їх сучасне сприйняття і реалізація.

Місце перестраховання в системі забезпечення надійності страховиків та розвитку страхового ринку.

Договори перестраховання: зміст, визначення основних умов та специфічних відносин сторін. Учасники договірних взаємовідносин у перестрахованні.

Факультативне та облігаторне перестраховання. Техніка укладання та обслуговування договорів перестраховання.

Пропорційне та непропорційне перестраховання, переваги і недоліки. Види договорів пропорційного перестраховання. Пріоритет та ліміт перестраховального покриття.

Формування фінансових результатів від операцій перестраховання.

Співстрахування, його зміст, ознаки та практика використання. Страхові об'єднання, мета, завдання їх створення та механізм функціонування. Головні принципи організації пулів. Види та призначення страхових пулів в Україні.

Тема 5. Фінанси страховика

Топ-10 найбільших світових страховиків (станом на серпень 2022 р.): URL: <https://www.investopedia.com/articles/personal-finance/010715/worlds-top-10-insurance-companies.asp> – зверніть увагу на показники виручки, чистого прибутку та ринкової капіталізації.

Топ-10 найдохідніших страховиків України за рейтингом фориншурер (<https://forinsurer.com/ratings/nonlife/19/12/1>). Порівняйте – відчуйте різницю! Вам розвивати цей ринок – навчайтесь.

Доходи страхової компанії: їх види, джерела, аналіз звітності. Витрати: види, тенденції зміни розмірів та їх вплив на фінансові результати роботи компанії.

Тарифна політика страховика.

Оподаткування страхового бізнесу.

Страхові резерви: види, методи формування, правила розміщення, перевірка адекватності розміру зобов'язань. Порядок формування технічних резервів. Математичні резерви у страхуванні життя. Нормативні вимоги до розміщення страхових резервів. Прийнятні активи страховика.

Умови забезпечення надійності страхової компанії.

Тема 6. Особисте страхування

Зміст та класифікація особистого страхування. Види особистого страхування.

Страхування життя: страхові випадки, умови страхування життя. Види ануїтетів. Страхування пенсій. Обґрунтування доцільності укладення договору особистого страхування з огляду на власні мотиви та інтереси.

Наслідки та розрахунки з фізичною особою у разі дострокового припинення надання страхової послуги зі страхування життя.

Страхування від нещасних випадків. Обов'язкове та добровільне страхування. Визначення розміру страхової суми за договорами страхування від нещасних випадків.

Медичне страхування: зміст, спрямованість, принципові умови. Добровільне медичне страхування. Страхування медичних витрат за кордоном. Медичний асистанс.

Тема 7. Майнове страхування

Основи визначення майна як предмета страхових відносин. Класифікація та групи предметів майнового страхування.

Страхові ризики та страховий випадок у майновому страхуванні.

Загальна характеристика майнових страхових ризиків. Страхова оцінка майна. Визначення розміру страхової суми у майновому страхуванні.

Визначення розміру збитку (системи страхового забезпечення) і виплати страхового відшкодування.

Види обов'язкового та добровільного страхування майна. Державне регулювання обов'язкового майнового страхування.

Тема 8. Страхування відповідальності

Відповідальність як об'єкт страхових відносин. Сутність та види відповідальності. Соціальна та економічна необхідність страхування відповідальності.

Функції страхування відповідальності.

Види обов'язкового страхування відповідальності. Роль та види страхових об'єднань для реалізації обов'язкового страхування відповідальності. Основні визначення: ліміт відповідальності, порядок врегулювання страхових випадків, страхові експерти (аварійні комісари, диспашери).

ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА РОЗВИТОК СТРАХУВАННЯ

План

1. Необхідність страхового захисту як важливого засобу економічної безпеки суб'єктів господарювання та життєдіяльності людей на випадок шкоди, зумовленої ризиковими обставинами.
2. Витоки страхування та основні етапи його розвитку.
3. Зміст страхування як економічної категорії. Функції страхування.
4. Принципи страхування.
5. Роль страхування в економічному зростанні економічних суб'єктів та матеріальному забезпеченні громадян.
6. Класифікація страхування.
7. Системи страхового забезпечення.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

- сутності функцій та принципів страхування;
- класифікації страхування за економічними та юридичними ознаками.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набутти вміння:

- розуміти роль страхування в економічному зростанні економічних суб'єктів та матеріальному забезпеченні громадян;
- засвоїти сучасні системи страхового забезпечення.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Страховий захист – економічні, перерозподільчі відносини, які складаються в процесі запобігання, подолання і відшкодування збитків, заподіяних конкретним об'єктам: матеріальним цінностям юридичних і фізичних осіб, життю і здоров'ю громадян тощо.

Страховий ризик – це ймовірна подія або сукупність подій, у разі яких здійснюється страхування. У міжнародній практиці ризиком вважають також конкретний об'єкт страхування або вид відповідальності.

Страховий фонд – спеціальний фонд, створений для того, щоб убезпечити ризики певного кола осіб у певній галузі.

Страхування – вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення цих фондів.

Франшиза – визначена договором страхування частина збитків, яка в разі страхового випадку не підлягає відшкодуванню страховиком.

2. Тестові завдання

1. Відносини, які складаються у суспільстві щодо запобігання, подолання або зменшення негативного впливу ризиків і відшкодування збитків, становлять зміст категорії:

а) страховий захист;	в) страхування;
б) страховий фонд;	г) страхове відшкодування.

2. Державна монополія на страхування існувала у період:

а) 1996 р. – дотепер;	в) 1922–1991 рр.;
б) 1996–2001 рр.;	г) 1991–1996 рр.

3. Специфікою страхування як економічної категорії не є:

- а) здійснення розподілу завданого збитку між учасниками страхування, який завжди має замкнутий характер;
- б) виникнення грошових перерозподільних відносин, зумовлених наявністю імовірності настання страхових випадків;
- в) замкнутий розподіл збитків передбачає повернення коштів, мобілізованих у страховий фонд;
- г) відсутній перерозподіл збитків між територіальними одиницями.

4. Страхування як економічна категорія – сукупність перерозподільних відносин, які виникають між двома суб'єктами:

- а) страховиком і вигодонабувачем;
- б) страхувальником і застрахованою особою;
- в) страховиком і застрахованою особою;
- г) страховиком і страхувальником.

5. Яка функція дає змогу страхувальнику за рахунок страхових внесків накопичити певну страхову суму за умови відсутності страхового випадку за час дії договору страхування:

а) інвестиційна;	в) заощаджувальна;
б) контрольна;	г) ризикова?

6. Які події не можуть бути забезпечені страховим захистом:

а) стихійні лиха;	в) навмисні дії страхувальника;
б) пожежа, вибух;	г) техногенні аварії?

7. Якщо розмір збитку перевищує безумовну франшизу, то відшкодуванню підлягає:

- а) збиток за вирахуванням розміру франшизи;
- б) величина франшизи;
- в) страховик не виплачував відшкодування;
- г) повна сума збитку.

8. Ставка страхового внеску з одиниці страхової суми за визначений період страхування – це:

- а) страхова премія;
- б) страховий тариф;
- в) навантаження;
- г) податки.

9. В якому році після Великої лондонської пожежі виникло вогневе страхування:

- а) 1600 р.;
- б) 1666 р.;
- в) 1766 р.;
- г) 1655 р.?

10. Предметом страхування є:

- а) перелік майна, передбаченого Законом України «Про страхування»;
- б) перелік майна, відносно якого укладено договір страхування;
- в) перелік майна, яке бажає застрахувати страховик;
- г) перелік майна та всі матеріальні цінності застрахованої особи.

3. Запитання для самоперевірки

1. Що являє собою страховий захист?
2. Що являє собою страхування?
3. Назвати основні принципи страхування.
4. Що ви розумієте під страховим фондом?
5. Назвати найбільш поширені форми страхового фонду та джерела формування.
6. Назвати основні функції страхування.
7. Пояснити спільні риси і відмінності між економічними категоріями: «страхування», «кредит», «фінанси».
8. Які основні галузі страхування ви знаєте?
9. Що являє собою франшиза?
10. Обґрунтувати роль страхування в ринковій економіці.

4. Практичні завдання

1. Написати есе на тему «Роль страхування в економічному житті суспільства».

2. Страхова сума становить 1 230 грн, умовна франшиза – 10 % від страхової суми. Розмір збитків – 310 грн. Визначте розмір страхового відшкодування.

3. Страхова сума становить 3 650 грн, безумовна франшиза – 20 % від страхової суми. Розмір збитків – 800 грн. Визначте розмір страхового відшкодування.

4. Договором страхування майна між страховиком і страхувальником передбачено використання франшизи. Страхова сума становить 750 тис. грн. Розмір умовної франшизи – 10 %. Збитки страхувальника внаслідок страхової події визначені в сумі 95 тис грн. В якому розмірі страховик повинен сплатити страхове відшкодування в цьому разі, а також при збитках у сумі 60 тис грн? Визначте розмір страхового відшкодування за тих же умов, але якщо франшиза буде безумовною.

5. ПАТ «Амега» застрахувало майно вартістю 130 000 грн на суму 60 000 грн. Унаслідок експлуатації сталася аварія. Експертна комісія визнала випадок страховим і оцінила збитки в розмірі 30 000 грн. Розрахуйте суму страхового відшкодування за умови, що майно було застраховано за:

- 1) системою страхування за дійсною вартістю майна;
- 2) пропорційною відповідальністю;
- 3) системою першого ризику.

Визначте розмір страхового відшкодування, якщо:

- умовна франшиза становила 10 % від страхової суми;
- безумовна франшиза становила 15 % від страхової суми.

6. Автомобіль вартістю 900 000 грн застраховано за пропорційною відповідальністю на 80 %. Унаслідок страхового випадку збитки встановлені в обсязі 120 000 грн. Визначте розмір страхового відшкодування, якщо страховим договором передбачена безумовна франшиза 5 % від страхової суми.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Страхування як особливий вид підприємницької діяльності й перспективи його розвитку в Україні.
2. Передумови виникнення страхування. Особливості середньовічного страхування. Страхова корпорація «Ллойд».
3. Передумови становлення класичного страхування в Україні.
4. Основні чинники, що зумовлюють зростання ролі страхування в умовах ринкової економіки.

ТЕМА 2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАХУВАННЯ

План

1. Страхова компанія як основний суб'єкт страхового ринку, її організаційні форми.
2. Порядок створення, функціонування та ліквідації страхових компаній.
3. Структура страхових компаній.
4. Управління страховою компанією.
5. Страхові об'єднання та їхні функції.
6. Необхідність регулювання страхової діяльності.
7. Державний нагляд за страховою діяльністю.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

- порядку створення, функціонування та ліквідації страхових компаній;
- особливостей побудови структури страхової компанії;
- сутності та функцій страхових об'єднань в Україні.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набути вміння:

- розуміти особливості управління страховою компанією та необхідність регулювання страхової діяльності.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Асоціація – це добровільне об'єднання підприємств, створене для постійної координації господарської діяльності.

Консорціум – це тимчасовий союз господарських незалежних підприємств (фірм, компаній).

Концерн – це форма об'єднання підприємств, фінансово-промислова група, виразними ознаками якої є збереження юридичної та господарської самостійності учасників, але з деякою часткою координації з боку головних фінансових структур.

Ліквідація страхової компанії – це повне припинення її діяльності. Повна ліквідація може здійснюватися за рішенням акціонерів або ухвалою господарського суду.

Синдикат – це таке монополістичне об'єднання, в якому підприємства, що до нього належать, втрачають свою комерційну самостійність.

Страхова компанія – уособлена структура будь-якої суспільно-правової форми, передбаченої законодавством України, яка здійснює на її території страхову діяльність (укладення договорів страхування, формування страхових резервів і

фондів), інвестування тимчасово вільних грошових коштів у прибуткові об'єкти, цінні папери, облігації, галузі народного господарства тощо.

Страховий пул – добровільне об'єднання страхових компаній для спільного страхування страхових ризиків.

Холдинг – це особливий вид компанії, що створюється для володіння контрольними пакетами акцій інших компаній з метою контролю та управління їхньою.

2. Тестові завдання

1. Які форми договору страхування передбачені Законом України «Про страхування»:

- а) письмова й усна форми договору;
- б) обов'язкова і добровільна;
- в) оплата готівкою та по перерахуванню;
- г) поліс, сертифікат, свідоцтво?

2. Створюються страховиками для координації своєї діяльності, захисту інтересів своїх членів та здійснення спільних програм, якщо їхні утворення не суперечать чинному законодавству країни:

- а) страхові об'єднання;
- б) страхові представництва;
- в) страхові агентства;
- г) страхові філії.

3. Як співвідносяться правила страхування та договір страхування:

- а) договір укладається на основі угоди між страховиком і перестраховиком;
- б) договір укладається на основі правил страхування, зареєстрованих в Уповноваженому органі;
- в) після укладення договору страхування страховик визначає умови страхування;
- г) між ними немає ніякої різниці?

4. За спеціалізацією страховика в Україні виокремлюють страхові компанії:

- а) універсальні;
- б) спеціалізовані на страхування майна;
- в) компанії зі страхування життя та компанії із страхування всього, крім життя;
- г) кептивні компанії.

5. За договором страхування клієнти сплачують страховій компанії:

- а) резервні кошти;
- б) податки;
- в) страхові платежі (внески, премії);
- г) проценти за кредит.

6. *Контроль за діяльністю страхових установ щодо забезпечення законності, прозорості і стабільності ведення страхового бізнесу – це:*

а) страховий поліс;	в) страховий маркетинг;
б) страховий нагляд;	г) страховий менеджмент.

7. *Інструментом регулювання страхового ринку є:*

а) страховий поліс;	в) ліцензія;
б) страховий нагляд;	г) немає правильної відповіді.

8. *Страховий нагляд здійснюють за напрямом:*

- а) аналіз звітності страховика;
- б) ліцензування страхової діяльності;
- в) перевірка діяльності страховиків;
- г) усі відповіді правильні.

9. *Найбільшим об'єднанням вітчизняних страховиків є:*

- а) Ліга страхових організацій України;
- б) Авіаційне страхове бюро;
- в) Моторне (транспортне) страхове бюро України;
- г) Морське страхові бюро.

10. *Страховий сертифікат єдиної форми, що застосовується в країнах-членах міжнародної системи автомобільного страхування «Зелена картка», які зазначені і не викреслені у такому сертифікаті, – це:*

а) «Зелений поліс»;	в) автоцивілка;
б) «Зелена картка»;	г) абандон.

3. Запитання для самоперевірки

1. Назвати основні типи страхових компаній.
2. Яка з організаційно-правових форм страхової діяльності найбільш поширена в Україні?
3. Який орган видає ліцензію на здійснення страхової діяльності?
4. Назвати особливості укладання договорів страхування в ризиковому страхуванні та страхуванні життя.
5. Пояснити порядок ліквідації страхової компанії.
6. Пояснити поняття «страховий нагляд».
7. На підставі яких нормативних актів здійснюють державне регулювання страхової діяльності в Україні?
8. Назвати форми реорганізації страхових компаній.
9. Що таке «товариства взаємного страхування»?
10. Що являє собою представництво страховика?

4. Практичні завдання

1. Дати порівняльну характеристику директивам ЄС щодо регулювання діяльності страховиків Solvency I і Solvency II. Пояснити причини суворих вимог з боку держави до статутного капіталу страховика.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Правове регулювання страхової діяльності в Україні.
2. Аналіз міжнародного законодавства з питань страхування.
3. Формування та розвиток страхового ринку України.
4. Страховий нагляд у країнах Європейського Союзу.
5. Система пруденційного нагляду у страхуванні.

ТЕМА 3. СТРАХОВІ РИНКИ: СВІТОВІ ТА УКРАЇНСЬКИЙ СТРАХОВИЙ МАРКЕТИНГ

План

1. Загальна характеристика страхового ринку.
2. Структура страхового ринку.
3. Страхові посередники.
4. Стан та перспективи розвитку страхового ринку України.
5. Страхова послуга і страховий продукт із позицій маркетингу.
6. Світовий ринок страхування та чинники його розвитку.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

- загальної характеристики сутності та структури страхового ринку; особливостей страхового посередництва.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набути вміння:

- розуміти сутність страхового продукту з позицій маркетингу;
- аналізувати стан та перспективи розвитку вітчизняного та світового страхових ринків.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Аварійні комісари – особи, які визначають причини настання страхового випадку та розмір збитків, кваліфікаційні вимоги до яких установлюються актами чинного законодавства.

Аджастер – фізична або юридична особа, що представляє інтереси страховика під час вирішення питань щодо врегулювання заявлених претензій страхувальника через страховий випадок.

Аквізитор – страховий агент або інший страховий працівник, що укладає нові або поновлює раніше діючі договори страхування.

Актуарій – фахівець, що здійснює актуарні (математичні) розрахунки на основі відповідної статистики настання страхових випадків для обчислення базових страхових тарифів страховика і проведення робіт із формування й оптимізації страхового портфеля, зокрема і шляхом перестраховальної діяльності.

Диспашер – фахівець із морського права, що виконує розрахунки щодо розподілу витрат за загальною аварією між судном, вантажем і фрахтом, тобто диспашу.

Сюрвейєр – експерт, що оглядає транспортний засіб і вантажі та робить висновки щодо його стану, пошкоджень під час аварії, експлуатаційних характеристик тощо.

Страховий маркетинг – комплексний підхід до організації та управління всією діяльністю страхової компанії, направлений на надання таких страхових послуг і в таких розмірах, які відповідають потенційному попиту.

Страховий ринок – це складова ринку фінансових послуг, сфера діяльності учасників страхового ринку з метою надання та споживання страхових послуг.

Страховики – фінансові установи, які створені у формі акціонерних, повних, командитних товариств або товариств із додатковою відповідальністю згідно із Законом України «Про господарські товариства» з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом, а також які у встановленому порядку одержали ліцензію на здійснення страхової діяльності. Учасників страховика повинно бути не менше трьох.

Страхувальники – юридичні особи та дієздатні фізичні особи, які уклали із страховиками договори страхування або є страхувальниками відповідно до законодавства України.

Страхові посередники – це посередники, які можуть надавати послуги і виконувати роботи, що безпосередньо пов'язані із продажами страхових продуктів та обслуговуванням договорів страхування.

2. Тестові завдання

1. *Товаром на страховому ринку виступає:*

а) страховий платіж;	в) страховий портфель;
б) страхова послуга;	г) страховий поліс.

2. *Хто від імені страховика має право брати на страхування запропоновані ризики, визначати тарифні ставки та умови договору страхування цих ризиків на основі норм страхового права та економічної доцільності:*

а) сюрвеєр;	в) аварійний комісар;
б) диспашер;	г) андеррайтер?

3. *Галузь страхування, в якій об'єктом страхових відносин є життя, здоров'я та працездатність людини і яка спрямована на забезпечення захисту сімейних доходів громадян, а також на нагромадження ними коштів для підвищення рівня свого фінансового добробуту – це:*

а) соціальне страхування;	в) особисте страхування;
б) майнове страхування;	г) страхування відповідальності.

4. *За напрямом розвитку страховий ринок поділяється на:*

- а) диверсифікований та однорідний;
- б) екстенсивний та інтенсивний;
- в) традиційний та нетрадиційний;
- г) насичений та ненасичений.

5. До прямих страхових посередників належать:

а) диспашери;	в) брокери;
б) аварійні комісари;	г) сюрвеєри.

6. Яка організація має бути створена під час введення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів:

а) НБУ;	в) ліквідаційна комісія;
б) МТСБУ;	г) державна страхова компанія?

7. Юридичні або фізичні особи, що діють як підприємці на основі реєстраційних документів і здійснюють посередницькі операції для задоволення страхових інтересів потенційного страхувальника, – це:

а) страховики;	в) страхові брокери;
б) страхові агенти;	г) перестраховальні компанії.

8. Андерайтер – це фахівець, який займається:

а) розрахунком сум страхових відшкодувань;
б) встановленням ліміту страхової суми;
в) підготовкою до укладення договору страхування;
г) оцінкою прибутку страхувальника.

9. Плата, яку одержує страховий агент за укладання договору страхування, називається:

а) комісійна винагорода;	в) франшиза;
б) страхова премія;	г) цесія.

10. Представники страховика, які діють в його інтересах та за винагороду, – це:

а) перестрахові агенти;	в) аварійні комісари;
б) перестрахові брокери;	г) страхові агенти.

3. Запитання для самоперевірки

1. Що являє собою поняття «страховий ринок»?
2. Що є об'єктом страхового ринку?
3. Назвати основних учасників страхового ринку.
4. Назвати внутрішні фактори, що впливають на страховий ринок.
5. Назвати зовнішні фактори, що впливають на страховий ринок.
6. Охарактеризувати основні етапи розвитку страхового ринку України.
7. Назвати основні показники, що характеризують рівень розвитку страхового ринку.

8. Перелічити необхідні умови для функціонування страхового ринку.
9. Назвати канали продажу страхових продуктів.
10. Назвати умови, за якими договір страхування визначається недійсним і не підлягає виконанню.

4. Практичні завдання

1. Аналітичний огляд страхового ринку України впродовж останніх трьох років.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Страховий омбудсмен. Необхідність його запровадження в Україні.
2. Законодавче урегулювання діяльності аварійних комісарів в Україні. Всеукраїнська асоціація аварійних комісарів, її завдання та функції.
3. Створення системи захисту страхових інтересів страхувальників в Україні.
4. Вплив війни на вітчизняний страховий ринок.
5. Фінансова безпека страхового ринку України.
6. Банківсько-страхова інтеграція в умовах трансформації фінансового ринку України.
7. Становлення та розвиток страхового ринку Європейського Союзу.
8. Тенденції розвитку світового страхового ринку.

ТЕМА 4. ПЕРЕСТРАХУВАННЯ ТА СПІВСТРАХУВАННЯ

План

1. Сутність перестрахування та його значення.
2. Основні види перестраховальних операцій.
3. Види договорів перестрахування.
4. Співстрахування і механізм його застосування.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

- сутності та значення основних видів перестраховальних операцій.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набути вміння:

- засвоїти сутність співстрахування та механізм його застосування.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Акцепт – згода однієї сторони страхових відносин (страхувальника або страховика) з пропозиціями іншої сторони про укладення договору страхування або перестрахування на умовах, що відповідають цим пропозиціям.

Бордеро – перелік ризиків, прийнятих на страхування, в частині, переданій цедентом на перестрахування.

Перестрахування – страхування одним страховиком (цедентом, перестраховальником) на визначених договором умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником в іншого страховика (перестраховка) резидента або нерезидента, який має статус страховика або перестраховка, згідно із законодавством тієї країни, в якій він зареєстрований.

Ретроцесія – процес подальшого передавання раніше прийнятих у перестрахування ризиків (частково або повністю) іншим перестраховикам.

Співстрахування – страхування, за якого два та більше страховиків беруть участь визначеними частками у страхуванні одного й того самого ризику, видаючи спільні чи окремі поліси, кожний на страхову суму у своїй частці.

Тантьєма – комісія з отриманого прибутку, яку перестраховик щорічно виплачує цеденту за результатами проходження договорів перестрахування.

Цедент (перестраховальник) – страховик, який передає за плату частину прийнятого за договором зі страхувальником ризику на перестрахування іншому страховикові або професійному перестраховикові.

Цесіонарій – особа, до якої переходить право на власність чи на операції із фінансовими цінностями.

Цесіонер – страхова компанія, що приймає ризик у перестрахування.

Цесія (цедування) – процес передачі ризику у перестрахуванні.

2. Тестові завдання

1. *Співстрахування – це:*

- а) передавання страхових ризиків перестраховій компанії;
- б) страхування одним страховиком ризику виконання всіх або частини своїх зобов'язань перед страхувальником в іншого страховика;
- в) страхування ризику в певних частках двома або більше страховиками;
- г) процес подальшого передавання раніше прийнятих у перестраховування ризиків іншим перестраховикам.

2. *Перестраховування забезпечує підвищення:*

- а) залучення додаткових коштів у компанію;
- б) інвестиційних можливостей компанії;
- в) платоспроможності страховика;
- г) вимог клієнта.

3. *Суб'єктами операцій перестраховування є:*

- а) страховик та перестраховий брокер;
- б) страхувальник та страховик;
- в) цедент та цесіонарій;
- г) цедент, цесіонарій та перестраховий брокер.

4. *При пропорційному перестраховуванні розмір відшкодування розраховується:*

- а) згідно за додатковою угодою між страховиком та перестраховальником;
- б) у такій же частці, в якій була розподілена відповідальність;
- в) у фіксованому розмірі протягом року;
- г) у межах встановленого ліміту відповідальності.

5. *Які види надходжень не належать до доходів страховика від страхової діяльності та перестраховування:*

- а) страхові премії;
- б) суми, що повертаються із технічних страхових резервів;
- в) суми страхових відшкодувань, що сплачені перестраховиками за договорами перестраховування;
- г) суми за регресними позовами страховика до осіб, що винні у спричиненні збитків страхувальникові?

6. *Компанія, яка приймає ризик у перестраховування, називається:*

- а) перестраховик;
- б) цедент;
- в) перестраховальник;
- г) цесія.

7. Якщо перестраховик має право відмовитись від прийняття ризику в перестраховування, то це форма перестраховування:

а) факультативне;	в) пропорційне;
б) облігаторне;	г) квотне.

8. Перестраховування як вид діяльності страховика – це:

- а) залучення додаткових коштів у компанію;
- б) підвищення інвестиційних можливостей компанії;
- в) надання послуг страховикам з метою зменшення рівня ризиковості укладених із клієнтами договорів страхування;
- г) врегулювання вимог клієнта.

9. Процес передачі ризику в перестраховуванні називається:

а) цедування;	в) ретроцесія;
б) цедент;	г) немає правильної відповіді.

10. Який вид перестраховування передбачає обов'язковість для страховика, а факультативність – для перестраховика:

- а) факультативно-облігаторне;
- б) облігаторно-факультативне;
- в) факультативне;
- г) облігаторне.

3. Запитання для самоперевірки

1. Пояснити необхідність перестраховування та його функції.
2. Охарактеризувати основні види договорів перестраховування.
3. Пояснити основні відмінності між співстрахуванням і перестраховуванням.
4. Назвати види договорів пропорційного перестраховування.
5. Назвати види договорів непропорційного перестраховування.
6. Надати характеристику сутності та особливостей проведення операцій співстрахування.

4. Практичні завдання

1) Чотири страхові компанії здійснюють співстрахування майна підприємства. Страхова сума за договором страхування встановлена розміром 300 тис грн. Страхова відповідальність поділена між страховими компаніями так: страхова компанія А – 40 %, страхова компанія Б – 25 %, страхова компанія В – 15 %, страхова компанія Г – 20 %. Страховий тариф становить 1,8 %. Визначте розмір

страхової премії кожної страхової компанії та суму страхового відшкодування, виплачену кожним страховиком, якщо страховий збиток – 60 тис грн.

2) У договорі ексцедента збитковості ліміт відповідальності цедента встановлено на рівні 105 %. Межі відшкодування збитковості перестраховиком передбачені від 105 % до 115 %. Премії за договорами страхування за звітний період становили 600 тис. грн, фактична збитковість за рік – 119 %. Визначте рівень покриття цедента і перестраховика та суму, що перестраховик виплатить на користь цедента.

3) Договір ексцедента збитку укладений на 900 тис. грн. Ліміт відповідальності цедента за цим договором становить 250 тис. грн. Визначте розмір збитку, відшкодовуваного цедентом і перестраховиком за таких збитків:

- а) 600 тис. грн;
- б) 200 тис. грн;
- в) 1,3 млн грн.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Причини появи й основні економічні ознаки перестраховання.
2. Співстрахування та його значення в розвитку страхування.
3. Використання досвіду ЄС у розвитку перестрахового ринку України.
4. Сучасні тренди розвитку ринку перестраховання в Україні.
5. Удосконалення державного регулювання перестраховальної діяльності в Україні.

ТЕМА 5. ФІНАНСИ СТРАХОВИКА

План

1. Характеристика доходів страхових компаній.
2. Характеристика видатків страхових компаній.
3. Формування фінансових результатів страховика.
4. Оподаткування страхових компаній. Особливості оподаткування прибутку страхових компаній.
5. Поняття фінансової надійності страховика.
6. Умови забезпечення платоспроможності страховика.
7. Страхові резерви і порядок їх формування.
8. Оцінювання фінансового стану страховика.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

- складу доходів та видатків страхових компаній;
- сутності та порядку формування страхових резервів страховика.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набути вміння:

- знати особливості формування фінансових результатів страховика та оподаткування його прибутку;
- розуміти умови забезпечення надійності страхової компанії;
- оцінювати фінансовий стан страховика.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Аквізиційні витрати – витрати, пов'язані із залученням нових страхувальників та укладанням нових страхових договорів за посередництва страхових агентів.

Актуарні розрахунки – система математичних і статистичних методів розрахунку страхових тарифів, що ґрунтується на застосуванні теорії ймовірностей, демографічної статистики і довгострокових фінансових обчислень інвестиційного доходу страховика.

Брутто-премія – загальна сума страхових платежів, сплачених страхувальником; визначають на основі страхової суми та брутто-ставки.

Брутто-ставка – сума визначеної нетто-ставки і навантаження.

Ліквідаційні витрати – витрати з ліквідації збитків, спричинених страховим випадком: на оплату праці ліквідаторам; судові й поштово-телеграфні витрати; витрати на відшкодування збитків страхувальників.

Незароблені страхові премії – частки від сум надходжень страхової премії, що відповідають ризикам, які ще не минули станом на звітну дату.

Незароблені страхові премії – частки від сум надходжень страхової премії, що відповідають ризикам, які ще не минули станом на звітну дату.

Нетто-премія – брутто-премія за мінусом навантаження, призначена для формування страхового фонду, з якого здійснюють страхові витрати і виплату відшкодування.

Нетто-премія – брутто-премія за мінусом навантаження, призначена для формування страхового фонду, з якого здійснюють страхові витрати і виплату відшкодування.

Нетто-ставка – частина страхового тарифу, призначена для формування ресурсів страховика, спрямованих на виплату страхових відшкодувань і страхових сум.

Нетто-ставка – частина страхового тарифу, призначена для формування ресурсів страховика, спрямованих на виплату страхових відшкодувань і страхових сум.

Платоспроможність страхової компанії – здатність страховика своєчасно виконувати грошові зобов'язання, обумовлені законом або договором, перед страхувальниками.

Страховий тариф – ставка страхового внеску з одиниці страхової суми за визначений період страхування.

Страхові резерви – система фондів страховика, утворюваних залежно від виду страхування для гарантії майбутніх страхових відшкодувань і виплати страхових сум.

Тарифна політика – цілеспрямована діяльність страховика зі встановлення, уточнення й упорядкування страхових тарифів в інтересах успішної та беззбиткової діяльності страховика.

Фінансова надійність страховика – це його здатність виконати страхові зобов'язання, прийняті за договорами страхування і перестрахування, в разі впливу несприятливих чинників.

2. Тестові завдання

1. До інших доходів страховика не відносять:

- а) суми кредиторської заборгованості, за якими закінчився строк позовної давності;
- б) доходи від здавання майна в оренду;
- в) залучені кошти у формі страхових резервів;
- г) надходження у відшкодування спричинених страховикові збитків.

2. Відсотки від розміщення коштів на депозитах у банку відносять до:

- а) доходів від іншої діяльності;
- б) доходів від фінансової діяльності страховика;
- в) доходів від страхової діяльності;
- г) правильна відповідь відсутня.

3. Частина страхового тарифу, призначена для формування ресурсів страховика, спрямованих на виплату страхових відшкодувань і страхових сум, – це:

- а) ліквідаційні витрати;
- б) незароблена страхова премія;
- в) нетто-ставка;
- г) нетто-премія.

4. Витрати, пов'язані із залученням нових страхувальників та укладанням нових страхових договорів за посередництва страхових агентів, – це:

- а) аквізиційні витрати;
- б) актуарні розрахунки;
- в) витрати страховика;
- г) витрати на ведення страхової справи.

5. Страховики сплачують податок на прибуток і податок на дохід за ставками:

- а) податок на прибуток за ставкою 8 % і податок на дохід за ставками 0 % та 3 %;
- б) податок на прибуток за ставкою 18 % і податок на дохід за ставками 0 % та 3 %;
- в) податок на прибуток за ставкою 18 % і податок на дохід за ставками 10 % та 5 %;
- г) податок на прибуток за ставкою 30 % і податок на дохід за ставками 0 % та 3 %.

6. До власних коштів страховика належать:

- а) статутний фонд;
- б) страхові та вільні резерви;
- в) вільні резерви;
- г) статутний фонд і вільні резерви.

7. Які резерви не утворюються у компанії зі страхування ризикових видів страхування:

- а) математичні;
- б) технічні;
- в) катастрофічні;
- г) резерви збитків?

8. Яке визначення відповідає поняттю *брутто-тариф*:

- а) ціна чистого страхового ризику;
- б) розмір знижки, наданої клієнтові за договором страхування;
- в) розмір фонду, необхідного для виплат страхового відшкодування по ризиках, внесених до відповідальності страховика;
- г) сукупна страхова ставка, за якою укладаються договори страхування?

9. Які *страхові резерви* утворюються у компанії зі страхування життя:

- а) математичні;
- б) технічні;
- в) катастрофічні;
- г) резерви збитків?

10. Які види резервів за Законом України «Про страхування» відносять до *технічних резервів страховика*:

- а) резерви катастроф, резерви збитків, резерви додаткові;
- б) резерви незароблених премій, резерви збитків;
- в) математичні резерви і резерви посиленого фактору ризику;
- г) резерви незаявлених збитків, резерви повернення премій?

3. Запитання для самоперевірки

1. Назвати основні види доходів страхових компаній.
2. Назвати основні методи розрахунку резервів незароблених премій.
3. Охарактеризувати склад витрат страхових компаній.
4. Пояснити особливості оподаткування страхових компаній України податком на прибуток.
5. Охарактеризувати механізм розподілу і використання прибутку страхових компаній.
6. Пояснити значення страхових тарифів для формування страхового фонду страхових компаній.

4. Практичні завдання

1) Договір страхування майна набуває чинності з 1 серпня та діє до 1 травня наступного року. Страхова брутто-премія становить 65 тис. грн. Винагорода агентів за укладення договору страхування – 15 %, відрахування до резерву превентивних заходів – 8 %. Визначте незароблену премію на 1 січня за цим договором страхування, застосовуючи метод «1/365».

2) Сума заявлених унаслідок страхових випадків претензій за звітний період становить 900 тис. грн. Величина страхових виплат упродовж звітного періоду – 730 тис. грн. Неврегульовані претензії за попередні періоди – 205 тис. грн, сума страхових премій, що потрібно повернути страхувальникам через дострокове

припинення договорів страхування, – 40 тис. грн. Визначте резерв заявлених, але несплачених збитків.

3) Визначити фактичний запас платоспроможності страхової компанії, якщо валюта балансу становить 3 250 тис. грн, нематеріальні активи – 42 тис. грн, страхові резерви – 465 тис. грн.

4) Визначити нормативний запас платоспроможності компанії, що займається страхуванням життя. Математичні резерви компанії становлять 440 тис. грн, надходження страхових премій – 250 тис. грн, сума страхових виплат – 120 тис. грн.

5) Провести аналітичний огляд розвитку обов'язкового страхування в Україні впродовж останніх трьох років.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Особливості інвестиційної діяльності страхових компаній та її роль у формуванні фінансових результатів страховика.
2. Вплив розвитку страхового ринку на склад і структуру фінансових результатів діяльності страхових компаній.
3. Фінансова безпека страхової компанії в сучасних умовах.
4. Директива 2009/138/ЄС про початок і ведення діяльності у сфері страхування і перестраховування (Solvency II).
5. Основи регулювання достатності капіталу, визначені принципами Міжнародної асоціації органів нагляду за страховими компаніями (IAIS).

ТЕМА 6. ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ

План

1. Економічний зміст і класифікація особистого страхування.
2. Страхування від нещасних випадків.
3. Медичне страхування.
4. Страхування життя.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

- економічного змісту і класифікації особистого страхування.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набути вміння:

- розуміти сутність та особливості страхування від нещасних випадків, медичного страхування, а також страхування життя.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Ануїтет – договір страхування життя, за яким виплачують річну ренту протягом будь-якого періоду життя, застрахованого в обмін на сплату премії внаслідок укладання договору страхування.

Асистанс – особливий вид страхування туристів, які перебувають за кордоном для надання їм допомоги на місці в технічній, грошовій або іншій формі.

Вигодонабувач – особа, на користь якої підписано страховий договір, установлена застрахованим або страхувальником на випадок посмертного отримання страхової суми. Якщо така особа не зазначена, нею може бути спадкоємець за законом.

Застрахований – особа, яка бере участь в особовому страхуванні життя, здоров'я та (або) працездатності якої є об'єктом страхового захисту. Якщо застрахований сам сплачує внески, то він і є страхувальником.

Медичне страхування – страхування збитку, метою якого є компенсація (повна або часткова) додаткових витрат застрахованого, зумовлених його зверненням до медичної установи за медичними послугами, передбаченими програмою медичного страхування.

Медичний асистанс – витрати на лікування (надання стаціонарної допомоги в медичних закладах або амбулаторної допомоги, зокрема вартість медикаментів, надання невідкладної стоматологічної допомоги); витрати на транспортування до найближчого медичного закладу, спеціалізованого медичного закладу або лікаря; витрати на репатріацію тіла страхувальника до конкретного пункту країни постійного проживання або на поховання тіла застрахованої особи за кордоном; витрати на телекомунікацію.

Нещасний випадок – обмежена в часі раптова, короткочасна й незалежна від волі застрахованої особи подія, що фактично відбулась і призвела до смерті застрахованої особи або погіршення здоров'я.

Особове страхування – сукупність видів страхування (галузь страхування), у яких об'єктом страхування є майновий інтерес страхувальника, пов'язаний із життям, здоров'ям, нещасними випадками в житті окремої людини.

Страхування від нещасних випадків – це страховий захист громадян на випадок втрати здоров'я або смерті внаслідок нещасного випадку.

Страхування життя – вид особового страхування, що передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування в разі смерті застрахованої особи, а також якщо це передбачено договором страхування, дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку.

Страхування на випадок смерті – класичний вид страхування, який передбачає, що за страхову премію, яка вноситься страхувальником протягом усього його життя або до якогось певного часу, страховик зобов'язується у разі смерті, коли б вона не настала, виплатити попередньо встановлену страхову суму.

Страхування на дожиття означає, що особа, яка сплачувала страхові внески й дожила до певного наперед установленого віку, отримує від страховика страхову суму.

Страхування пенсій – вид особового страхування, за яким страхувальник бере на себе зобов'язання сплатити одноразово або в розстрочку протягом кількох років страхову премію, а страховик – періодично виплачувати страхувальникові (застрахованому) пенсію впродовж обумовленого строку або пожиттєво.

2. Тестові завдання

1. Чи може страховик, що має ліцензію на страхування життя, займатися іншими видами страхування:

- а) так, може займатися будь-якими видами страхування;
- б) ні, може укладати тільки договори страхування відповідальності;
- в) рішення про види страхування приймає Комісія з регулювання ринку фінансових послуг, що може дозволити страхувати майно і життя;
- г) страховики, що одержали ліцензію на страхування життя, не мають права займатися іншими видами страхування?

2. Медичне страхування відносять до:

- а) майнового страхування;
- б) страхування життя;
- в) особистого страхування;
- г) страхування персональної відповідальності.

3. У разі дострокового припинення договору страхування життя з ризиком дожиття за ініціативою страхувальника йому сплачується:

- а) страхова сума;
- б) страхова премія;
- в) викупна сума;
- г) інвестиційний дохід.

4. Об'єктами (предметами) особистого страхування можуть бути:

- а) життя і здоров'я людини;
- б) повноліття та шлюб людини;
- в) народження дитини;
- г) усі відповіді правильні.

5. До добровільних видів особистого страхування не відносять:

- а) страхування від нещасних випадків;
- б) страхування здоров'я на випадок хвороби;
- в) страхування медичних та інших працівників державних і комунальних закладів охорони здоров'я та державних наукових установ
- г) страхування медичних витрат, а також страхування життя і здоров'я волонтерів на період надання ними волонтерської допомоги.

6. Який мінімальний розмір статутного капіталу, встановлений законодавством України для компаній, що здійснюють страхування життя:

- а) 100 тис. грн;
- б) 1 млн грн;
- в) 48 млн грн;
- г) усе залежить від організаційно-правової форми страховика?

7. «Медичний асистанс» передбачає:

- а) безперервне страхування здоров'я людини;
- б) страхування здоров'я на випадок хвороби;
- в) страхування медичних витрат;
- г) страхування від нещасних випадків.

8. Яка модель медичного страхування передбачає, що медичні послуги фінансує держава за рахунок податків із бюджету:

- а) модель Бісмарка;
- б) модель Беверіджа;
- в) модель національного медичного страхування;
- г) модель прямої оплати медичних послуг?

9. До особливостей страхування життя не відносять:

- а) договір страхування життя має довгостроковий характер;
- б) страхування життя є способом інвестування і заощадження коштів;

- в) у разі дострокового припинення договору страхування життя страховик не виплачує страхувальникові викупну суму;
- г) страхування життя здійснюють лише в добровільній формі.

10. Договір змішаного страхування життя може бути укладеним на:

- а) мінімум 1 рік;
- б) мінімум 3 роки;
- в) мінімум 5 років;
- г) усі відповіді правильні.

3. Запитання для самоперевірки

1. Пояснити сутність особистого страхування.
2. Перелічити підгалузі особистого страхування.
3. Пояснити особливість особистого страхування.
4. Охарактеризувати сутність страхування від нещасних випадків.
5. Назвати страхові ризики медичного страхування.
6. Пояснити відмінність між медичним страхуванням та страхуванням від нещасних випадків.
7. Пояснити призначення та механізм їх надання «медичного асистансу».
8. Назвати та обґрунтувати моделі медичного страхування, що існують в світі.
9. Перелічити страхові випадки, за яких страховик зобов'язаний здійснити виплату по договору страхування життя.
10. Пояснити особливості страхування життя.

4. Практичні завдання

1. Унаслідок аварії приміського потяга 2 пасажирки загинуло, 1 особа одержала інвалідність 1-ї групи, 3 особи – інвалідність 2-ї групи, 5 осіб проходили лікування впродовж 7, 12, 33, 25 і 60 днів відповідно. Останній особі згодом було встановлено інвалідність 3-ї групи. Визначити: а) розміри виплат кожній постраждалій особі (або їхнім нащадкам); б) загальну суму виплат, що здійснить страхова компанія за цим випадком; в) розмір сплаченого страхового платежу цими пасажирами, якщо вартість квитка становить 200 грн; г) вказати перелік документів, що необхідно подати для отримання страхового відшкодування.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Страхова медицина і проблеми її впровадження та розвитку в Україні.
2. Участь та роль страхових компаній України в додатковому пенсійному забезпеченні.
3. Медичне страхування в умовах пандемії.
4. Переваги та недоліки накопичувального страхування життя.

ТЕМА 7. СТРАХУВАННЯ МАЙНА

План

1. Загальні положення майнового страхування.
2. Страхування майна юридичних осіб.
3. Страхування майна фізичних осіб.
4. Страхування транспортних засобів і вантажів.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

- загальних положень майнового страхування.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набутти вміння:

- сутності та особливостей страхування майна фізичних та юридичних осіб, а також страхування транспортних засобів і вантажів.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Аварійний комісар – особа, яка з'ясовує причини настання страхового випадку, визначає розмір збитків і відповідає кваліфікаційним вимогам Типового положення «Про організацію діяльності аварійних комісарів».

Аварійний сертифікат – це документ, у якому зазначають обставини й причини настання страхового випадку та розмір заподіяної шкоди.

Автострахування – вид страхового захисту, що захищає майнові інтереси застрахованих, пов'язані з витратами на відновлення транспортного засобу після аварії, поломки або купівлею нового авто після викрадення.

Майнове страхування – галузь страхової діяльності, в якій об'єктом страхового захисту є різне майно. До майнового страхування належить: страхування засобів повітряного, наземного та водного транспорту, вантажів, інших видів майна тощо.

Страхування від вогню – страхування нерухомого та рухомого майна від групи ризиків, у якій основним є вогонь (пожежа) різного походження.

Транспортне страхування – вид майнового страхування, що вміщує страхування від небезпек, які виникають на всіх видах шляхів сполучення: морських, річкових, повітряних, сухопутних, змішаних.

2. Тестові завдання

1. Договори страхування майна укладають на термін:

- а) від кількох днів до одного року;
- б) від кількох місяців до одного року;
- в) від 1 року до 3 років;
- г) від 1 року до 5 років.

2. Тарифи для обов'язкових видів страхування в Україні встановлює:

- а) Національний банк України;
- б) Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Міністерство юстиції України.

3. До обов'язкових видів страхування майна відносять:

- а) страхування цивільних повітряних суден;
- б) страхування майнових ризиків під час промислового розроблення родовищ нафти й газу;
- в) страхування ризику невиплати гравцям призів у разі неплатоспроможності й / або банкрутства оператора державних лотерей;
- г) усі відповіді правильні.

4. Страхування майна на суму меншу ніж його дійсна вартість називається:

- а) подвійне страхування;
- б) пропорційне страхування;
- в) регрес;
- г) змішане страхування.

5. Як називається виплата за договором страхування майна:

- а) франшиза;
- б) премія;
- в) регрес;
- г) страхове відшкодування?

6. Страхування вартості засобів транспорту (суден, літаків, залізничних вагонів, автомобілів) без урахування вантажів – це:

- а) ОСАГО;
- б) КАСКО;
- в) КАРГО;
- г) немає правильної відповіді.

7. Предметом страхування майна є:

- а) рухоме і нерухоме майно;
- б) сировина, матеріали, незавершене виробництво;
- в) вантаж і багаж;
- г) усі відповіді правильні.

8. Видами страхових подій при страхуванні майна фізичних осіб не є:

- а) спалах побутової техніки;
- б) нещасні випадки;
- в) стихійні лиха;
- г) ураження домовим грибком.

9. Відмова страхувальника від своїх прав на застрахований об'єкт (судно, вантаж) на користь страховика після отримання від нього повної страхової суми – це:

а) абандон;	в) ануїтет;
б) франшиза;	г) асисанс.

10. До добровільних видів страхування майна не належать:

- а) страхування залізничного транспорту;
- б) страхування майнових ризиків під час промислового розроблення родовищ нафти й газу у випадках, передбачених Законом України «Про нафту і газ»;
- в) страхування інвестицій;
- г) страхування вантажів і багажу (вантажобагажу).

3. Запитання для самоперевірки

1. Назвати мету страхування майна.
2. Назвати обов'язкові види страхування майна.
3. Визначити фактори, які впливають на розмір страхового платежу за страхування автотранспортних засобів.
4. Пояснити дії страхувальника після настання страхового випадку при страхуванні майна.
5. Пояснити особливості страхування домашніх тварин.
6. Назвати особливості страхування каско.

4. Практичні завдання

1. Сільськогосподарське підприємство уклало зі страховою компанією договір страхування 10 тварин. У договорі зазначено, що балансова вартість тварини становить 4 500 грн, а відповідальність страховика – 80 %. Унаслідок страхового випадку (отруєння) був необхідний вимушений забій 2-х тварин, у результаті було одержано доброякісного м'яса на суму 2 550 грн. Витрати на транспортування тварин до місця забою становлять 150 грн. Розмір безумовної франшизи 10 %. Визначити: а) розмір страхової суми; б) розмір страхового відшкодування, якщо збитки відшкодовуються за системою пропорційної відповідальності; в) розмір страхового платежу, якщо тариф за страхування однієї тварини дорівнює 3 %; г) зазначити документи для отримання страхового відшкодування.

2. Мореплавне судно вартістю 2 000 тис. грн застраховане на повну вартість. Під час дії договору страхування МС зіткнулося з іншим судном, унаслідок чого МС було пошкодженим на 80 % і подальшій експлуатації не підлягає. Вартість придатних до реалізації деталей та устаткування становить 150 тис. грн. Під час дії

договору страхування страхова компанія сплатила відшкодування у розмірі 420 тис. грн. Договором передбачена безумовна франшиза 1,6 %. Розмір страхового тарифу – 4,5 %. Визначити: а) розмір страхового платежу б) розмір страхового відшкодування; в) перелік документів для отримання страхового відшкодування.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Страхування авіатранспортних засобів.
2. Страхування майна під час воєнного стану.
3. Напрями оптимізації майнового страхування в Україні.

ТЕМА 8. СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

План

1. Загальні положення страхування відповідальності.
2. Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.
3. Функції Моторного (транспортного) страхового бюро України.
4. Міжнародна система «Зелена картка».
5. Страхування інших видів відповідальності.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

- загальних положень страхування відповідальності.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набути вміння:

- розуміти особливості страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;
- знати функції Моторного (транспортного) страхового бюро України, а також особливості міжнародної системи «Зелена картка».

1. Понятійно-категорійний апарат теми

«Зелена карта» – міжнародний поліс цивільної відповідальності автовласників за кордоном. «Зелена карта» – це система міжнародних договорів про обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників автотransпортних засобів.

Моторне (транспортне) страхове бюро – добровільне об'єднання страховиків, яке здійснює обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за шкоду, заподіяну третім особам.

Моторне (транспортне) страхове бюро – добровільне об'єднання страховиків, що здійснює обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за шкоду, заподіяну третім особам.

Страхування відповідальності – галузь страхування, в якій об'єктом страхування є відповідальність перед третіми юридичними або фізичними особами, які можуть понести збитки внаслідок будь-якої дії чи бездіяльності страхувальника (шкоди, нанесеної страхувальником життю, здоров'ю чи майну третьої особи).

Цивільна (цивільно-правова) відповідальність страхувальника – юридичний наслідок невиконання або неналежного виконання ним передбачених цивільним правом обов'язків, через яке було порушено суб'єктивні цивільні права третьої особи.

2. Тестові завдання

1. Суб'єктами обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів не є:

- а) вигодонабувачі;
- б) страховики;
- в) Моторне (транспортне) страхове бюро;
- г) юридичні й фізичні особи, яким заподіяна шкода транспортним засобом внаслідок дорожньо-транспортної пригоди.

2. Шкодою, заподіяною життю та здоров'ю потерпілого внаслідок ДТП, є шкода, пов'язана з:

- а) тимчасовою втратою працездатності;
- б) моральною шкодою;
- в) смертю потерпілого;
- г) усі відповіді правильні.

3. Який страховий поліс гарантує забезпечення платоспроможності страховиків, які одержали право здійснювати обов'язкове страхування відповідальності власників транспортних засобів, їх здатності виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками:

- а) МТСБУ;
- б) «Green card»;
- в) НАСУ;
- г) ЛСОУ?

4. Україна є членом Міжнародної системи «Зелена картка» з:

- а) 1991 р.;
- б) 1996 р.;
- в) 1997 р.;
- г) 1999 р.

5. Вид професійної відповідальності, що не підлягає страхуванню:

- а) нотаріальна;
- б) експертна;
- в) архітектурна;
- г) правильної відповіді немає.

6. Який із названих видів страхування не належить до страхування відповідальності:

- а) власників зброї;
- б) власників транспортних засобів;
- в) моральної шкоди;
- г) власників собак?

7. Страховик не сплачує страхове відшкодування, якщо подія стала наслідком:

- а) навмисних дій страхувальника;
- б) військових дій;
- в) дії радіації;
- г) усі відповіді правильні.

8. Учасниками страхування відповідальності є:

- а) страховик, страхувальник, 3 особа;
- б) страховик, страхувальник, вигодонабувач;
- в) страховик, страхувальник;
- г) усі відповіді правильні.

9. Особливостями збитків при страхуванні майна є:

- а) причина – ненавмисні дії страхувальника;
- б) відповідальність має бути визначена законодавчо;
- в) спричинені третім особам, а не власне страхувальнику;
- г) усі відповіді правильні.

10. Соціальна сутність страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів полягає у такому:

- а) охороні економічних інтересів власників автотранспорту;
- б) забезпеченні потерпілим відшкодування збитку, заподіяного власником засобу транспорту під час його експлуатації;
- в) воно відповідає інтересам суспільства та населення;
- г) договір страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів укладається на рік і може бути пролонгований на будь-який подальший період зі сплатою щорічної премії.

3. Запитання для самоперевірки

1. Пояснити, від чого залежить розмір страхової премії при страхуванні професійної відповідальності.
2. Дати визначення сутності екологічного страхування.
3. Назвати страхувальника під час страхування відповідальності за непогашення кредиту.
4. Визначити, чим регламентується страхування цивільної відповідальності в Україні.
5. Пояснити економічну основу страхування відповідальності.
6. Назвати основні види страхування цивільної відповідальності.

4. Практичні завдання

1. Зробити порівняльний аналіз асортименту страхових продуктів зі страхування відповідальності на прикладі 2–3 провідних страхових компаній України.

2. У страховій компанії застрахований ризик непогашення кредиту. Кредит сумою 120 тис. грн виданий на 9 місяців під 20 % річних. Страховий тариф – 4 %, межа відповідальності страховика – 85 %. З огляду на високу платоспроможність позичальника, страхова компанія надала знижку до страхового тарифу 8 %. Унаслідок несприятливої ринкової кон'юнктури позичальник своєчасно не погасив основну суму боргу. Визначити: а) суму страхового платежу; б) розмір страхової суми; в) розмір страхового відшкодування; г) перелік документів для отримання страхового відшкодування.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Сучасний стан страхування відповідальності в Україні.
2. Страхування відповідальності виробника за неякісну продукцію.
3. Страхування відповідальності роботодавця.
4. Страхування відповідальності за непогашення кредиту.
5. Страхування професійної відповідальності.
6. Страхування відповідальності перевізників.
7. Страхування відповідальності за нанесення екологічних збитків.
8. Страхування відповідальності у сфері космічного страхування.
9. Страхування відповідальності в галузі морського страхування.
10. Страхування відповідальності в галузі авіаційного страхування.
11. Страхування відповідальності громадян.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ РОБІТ

1. Зародження страхування та еволюція його розвитку.
2. Місце й роль страхування як засобу економічної безпеки суб'єктів господарювання.
3. Історія розвитку страхових відносин в Україні.
4. Історія становлення та сучасний стан діяльності міжнародної страхової корпорації «Ллойд».
5. Страхове шахрайство і методи боротьби з ним.
6. Практичне значення класифікації страхування для діяльності страхових компаній.
7. Аналітичний огляд розвитку окремих галузей страхування в Україні.
8. Обов'язкове страхування в Україні: призначення, недоліки, перспективи розвитку.
9. Підхід до класифікації страхування в країнах-членах ЄС.
10. Використання ризик-менеджменту у вітчизняній і світовій практиці.
11. Страховий андеррайтинг у системі ризик-менеджменту.
12. Особливості становлення інституту страхових андеррайтерів в Україні.
13. Управління системою превентивних заходів у діяльності страхової компанії.
14. Актуарії: система професійної підготовки кадрів та їхня роль у розвитку страхової справи.
15. Особливості формування та управління страховим портфелем страховика.
16. Методи оцінки й управління страховими ризиками в міжнародній практиці страхування.
17. Страхування катастрофічних ризиків у сучасних умовах розвитку людської цивілізації.
18. Розвиток страхового ринку України: стан, проблеми і перспективи розвитку.
19. Страхові ринки розвинених країн світу (на прикладі окремої країни).
20. Кептивні страхові компанії.
21. Товариства взаємного страхування: зарубіжний досвід функціонування та доцільність їх створення в Україні.
22. Об'єднання страховиків України.
23. Страхові пули України.
24. Іноземний капітал на страховому ринку України.
25. Особливості діяльності страхових брокерів та їх місце у страховому бізнесі.

26. Страхові агенти. Управління агентською мережею страховика.
27. Вплив процесів глобалізації економіки на розвиток страхового ринку України.
28. Особливості розвитку регіонального страхового ринку (на прикладі окремого регіону України).
29. Завдання, функції та кваліфікаційні вимоги до страхових актуаріїв. Оцінювання розвитку актуарної справи в Україні.
30. Державне регулювання страхових тарифів і тарифна політика страховиків.
31. Стратегічний менеджмент страхової діяльності.
32. Основні типи організаційних структур управління страхової компанії, їх переваги та недоліки.
33. Завдання й функції служби маркетингу страхової компанії.
34. Рекламна робота страхової компанії та інші засоби стимулювання збуту страхових продуктів.
35. Пруденційний нагляд на страховому ринку: європейська практика та вітчизняний досвід.
36. Особливості регулювання страхової діяльності (на прикладі країн Європейського Союзу, США, Великобританії та ін.).
37. Напрями вдосконалення державної політики в галузі страхування в Україні.
38. Моделі державного регулювання страхової діяльності у світі.
39. Стан, проблеми і перспективи розвитку особистого страхування в Україні.
40. Виникнення страхування від нещасних випадків і його розвиток в Україні.
41. Оцінювання сучасного стану страхування від нещасних випадків.
42. Необхідність та проблемні аспекти впровадження в Україні страхової медицини.
43. Розвиток ринку добровільного медичного страхування в Україні.
44. Аналіз ринку страхування життя в Україні.
45. Пенсійне страхування та його особливості.
46. Інвестиційне страхування життя й перспективи його впровадження та розвитку в Україні.
47. Зарубіжний досвід розвитку страхування життя.
48. Необхідність, значення та принципи надання послуг асистансу в особистому страхуванні: зарубіжний та вітчизняний досвід.
49. Формування ринку майнового страхування в Україні: стан і перспективи розвитку.

50. Досвід зарубіжних країн у страхуванні майна юридичних осіб.
51. Страхування майна сільськогосподарських підприємств в Україні: стан і перспективи розвитку.
52. Зарубіжний досвід страхування сільськогосподарських ризиків.
53. Страхування майна громадян: оцінювання сучасного стану і проблеми його розвитку в Україні.
54. Розвиток автотранспортного страхування в Україні.
55. Комплексні страхові продукти в майновому страхуванні.
56. Страховий супровід вантажоперевезень.
57. Формування ринку страхування відповідальності в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку.
58. Перспективи розвитку страхування професійної відповідальності в Україні.
59. Закордонний досвід страхування відповідальності.
60. Страхування цивільної відповідальності громадян.
61. Міжнародна система «Зелена картка».
62. Історія розвитку перестраховання.
63. Основні форми перестрахового захисту.
64. Державне регулювання перестрахової діяльності.
65. Співстрахування та його значення в розвитку страхування.
66. Економічна сутність і функції перестраховання.
67. Розвиток ринку перестраховання в Україні.
68. Особливості й проблеми перестраховання ризиків у нерезидентів.
69. Проблеми та перспективи створення страхових і перестрахових пулів в Україні.
70. Порівняльна характеристика ринків перестраховання різних країн світу.

Методичні рекомендації до виконання індивідуальної роботи

Індивідуальне завдання охоплює такі види робіт: оцінка практики, теорії та законодавства, аналіз відносних показників, аналіз якісних і кількісних показників, узагальнення проблем та розробка рекомендацій.

Індивідуальне завдання виконується у вигляді презентації, яка складається із повних відповідей на поставлені питання. Оформлення індивідуального завдання: за результатами виконання завдання оформляється реферат, загальний обсяг якого не повинен перевищувати 15 слайдів.

Структура індивідуальне завдання: титульна сторінка, зміст, теоретична частина, аналітична частина (обов'язкові таблиці, схеми, рисунки тощо), висновки і пропозиції, використані літературні джерела.

Список рекомендованих джерел інформації з дисципліни

Основна література

1. Журавка О. С., Бухтіарова А. Г., Пахненко О. М. Страхування: навч. посіб. Суми: Сумський державний університет, 2020. 350 с.
2. Попова Л. В., Марич М. Г., Федішин М. П. Міжнародне страхування: навч. посіб. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2019. 184 с.
3. Плиса В. Й. Страхування: підручник, 2-ге вид, виправлене й доповнене. Київ: Каравела, 2019. 512 с.
4. Страхування: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. Київ: Знання, 2008. 1019 с.
5. Терещенко Т. Є., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях): навч. посіб. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с.

Допоміжна література

1. Волкова В. В., Волкова Н. І. Чинники забезпечення фінансової безпеки страхової компанії (на прикладі ПАТ «Граве Україна»). *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України: електронне наукове видання*. 2017. № 2. С. 97–110.
2. Заволока Ю. М., Єфременко А. Г., Малащенко Ю. А. Особливості функціонування страхового ринку України в умовах сучасної цифрової трансформації. *Економіка та держава*. № 6. 2020. С. 102–106.
3. Карцева В. В. Прасолова С. П. Інститути міжнародного страхового ринку: навчальний посібник+навчальний тренінг. Київ: «SBA-Print», 2020. 568 с.
4. Закон України «Про страхування». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
5. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів). *Постанова КМУ*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/913-2016-%D0%BF#Text>
6. Про затвердження Положення про розкриття фінансовими установами інформації в загальнодоступній інформаційній базі даних про фінансові установи та на веб-сайтах (веб-сторінках) фінансових установ та про внесення змін до Положення про Державний реєстр фінансових установ: Розпорядження Національного банку України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114500-21#n2>
7. Про затвердження Вимог до організації і функціонування системи управління ризиками у страховика. Розпорядження Нацкомфінпослуг України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0344-14#Text>

8. Про затвердження Правил складання та подання звітності учасниками ринку небанківських фінансових послуг до Національного банку України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0123500-21#n2>

9. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 р. (оновлена у березні 2021 р.). *Національний банк України*. 31.03.2021. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=4

10. Улянич Ю. В., Бутко Н. В. Візуалізація процесів страхування. Гармонійний розвиток економіки України в умовах трансформаційних перетворень: колективна монографія / за ред. О. О. Непочатенко. Умань. Видавець «Сочінський М. М.», 2021. С. 79–86.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України. URL: <http://uainsur.com>

2. Верховна Рада України: офіційний вебсайт: Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/index/>

3. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>

4. Фориншурер. Офіційний сайт. URL: <https://www.forinsurer.com/>

Навчальне видання

Волкова Неля Іванівна
Волкова Валерія Валеріївна

**Методичні рекомендації
для самостійної роботи здобувачів вищої освіти
з дисципліни**

«СТРАХУВАННЯ»

Електронне видання

Редактор І. М. Колесникова
Технічний редактор Т. О. Важеніна-Гопрак

Підписано до друку 27.02.2023
Формат 60 x 84/16. Папір офсетний.
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 2,79
Зам. 1

Донецький національний університет імені Василя Стуса
21021, м. Вінниця, 600-річчя, 21
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018